

PRACTORALE REDE

Uitgesproken 16 januari 2019

Dr. Ada ter Maten-Speksnijder

Geachte aanwezigen, lieve familie, vrienden en collega's uit het onderwijs en het werkveld.
Fijn dat jullie er zijn.

Ik heb aan Elijah, student van Albeda gevraagd om dit liedje van Jimi Hendrix te spelen. Want wanneer ik deze muziek van hoor, u heeft het vast herkend, dan weet ik het weer precies! Toen ik als 14-,15-jarige met een schoolvriendinnetje deze plaat grijs draaide, toen brak er een nieuwe fase aan in mijn jeugd! Ik was geen kind meer, maar in mijn ogen – volwassen- geworden. Dergelijke overgangen worden ook wel transities genoemd of een rite de passage. Uit de theorie over transities weten we dat deze overgangen het normale leven tijdelijk ontwrichten en om aanpassing vragen. Je wordt tijdens het proces van losmaking heen en weer geslingerd tussen twee werelden. Het vraagt hard werken om je plek te hervinden in de nieuwe situatie.

Markeert dit moment, deze practorale rede, opnieuw een nieuwe fase? En niet alleen voor mij, maar is dit ook een nieuwe fase in het bestaan van Albeda? Ik zie het wel zo, deze rede is onderdeel van een rite de passage, om dit mooie Franse woord nog maar eens te gebruiken. En daar horen ook andere rituelen bij, zoals een zaal vol met mensen, een mooi boekje en straks een vrolijke receptie. Ik ben heel dankbaar voor de belangstelling en ik hoop dat jullie het ook zo voelen als ik, dat het een bijzonder moment is. En dat er hierna iets is veranderd. Want ik wil heel graag samen op weg naar de fase na de transitie die gekenmerkt wordt door mastery. Die fase wil zeggen dat je nieuwe vaardigheden hebt opgedaan, en gelooft in je eigen kracht en mogelijkheden. Allemaal in het belang van hoogwaardig beroepsonderwijs.

Toen de eerste lectoren bij Hogeschool Rotterdam, AnneLoes van Staa en Jacomine de Lange, mijn twee grote voorbeelden, hun lectorale rede uitspraken was hun 1^e zin: “wie als lector aan de slag gaat bij een hogeschool heeft heel wat uit te leggen”. Ik kan u verzekeren, wie als practor in het middelbaar onderwijs aan de slag gaat heeft nog veel meer uit te leggen! Ik wil dit graag doen bij deze practorale rede aan de hand van de volgende vragen:

- Wat zijn leerwerkplaatsen?
- Wat is het belang van leerwerkplaatsen?
- Wat is de opdracht van het practoraat Leerwerkplaatsen?
- Wat zijn de onderzoeksthema's van het practoraat en hoe gaan we aan de slag?

Wat zijn leerwerkplaatsen?

Wanneer het gaat over leren in leerwerkplaatsen is de student de eerstaangewezen persoon die ons daar iets over kan vertellen. Daarom volgt hier het verhaal van Arwan, derdejaars student Gespecialiseerd kok, over zijn ervaringen in de keuken van een drukbezocht restaurant.

Na de lunch krijgt Arwan van de souschef de opdracht om de vissoep uit het dagmenu voor te gaan bereiden. Arwan start onmiddellijk met het klaarzetten van alle ingrediënten. Maar op het moment dat hij wil gaan koken, ontdekt hij dat de zalm niet vers meer is en niet gebruikt kan worden. De souschef geeft Arwan instructies voor een alternatief.

Arwan gaat snel weer aan de slag maar realiseert zich dat hij de producten die hij wil gebruiken opnieuw moet checken. Dat hij het keukenpersoneel moet informeren en hen nieuwe taken moet geven. Maar ook moet hij goed opletten dat de soep die hij nu wil gaan maken wel past in het dagmenu.

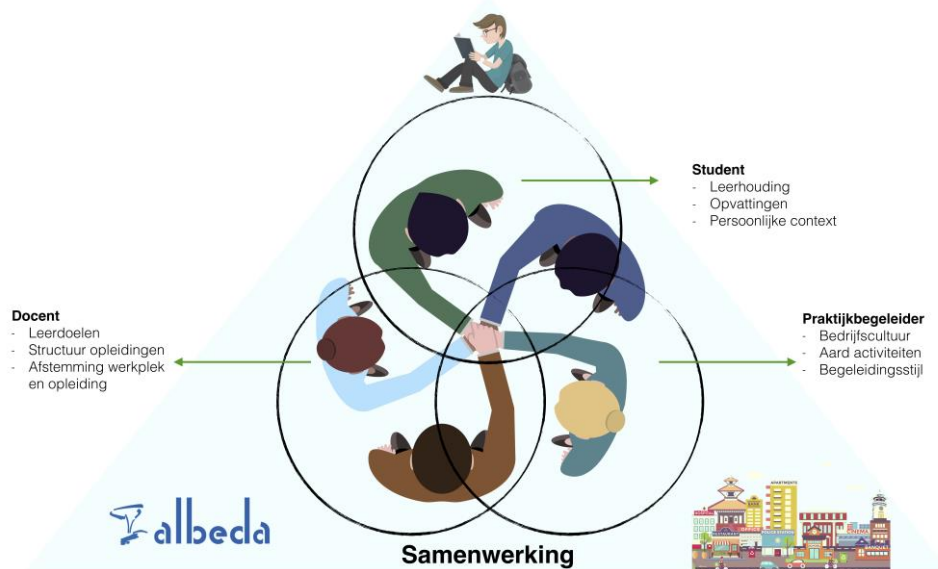
Veel studenten zullen zich herkennen in de situatie van Arwan. Ook de studenten die op een verpleegafdeling werken, in een kinderdagverblijf of op een vliegveld maken situaties mee waarin ze verschillende kennis en vaardigheden moeten combineren. Zij moeten technisch adequaat handelen, organiseren, samenwerken en oog hebben voor de aspecten buiten die ene situatie. Dit alles kunnen studenten pas echt leren in de praktijk. Daar waar geleerd kan worden van ervaringen. Natuurlijk het liefst in een praktijk waar het veilig genoeg is om na reflectie op het handelen een nieuwe aanpak uit te proberen.

De kern en het unieke van een leerwerkplaats is dat studenten echt participeren in de beroepspraktijk. De school en het werk zijn in de leerwerkplaats tegelijkertijd fysiek aanwezig. Dit heeft voor alle partijen voordelen. Want wanneer de school en het bedrijf als partners de leeromgeving vormgeven, ontstaat integratie tussen werken en leren zowel bij

studenten als bij medewerkers. Dit fenomeen wordt co-creatie of *co-makership* genoemd. Door met elkaar leerprocessen te ontwerpen en uit te voeren schuiven de vakinhoud, de pedagogisch-didactische expertise van de opleiders en het perspectief van het werkveld in elkaar.

Bij Albeda is de ontwikkeling en inrichting van leerwerkplaatsen samen met de vele bedrijven in de Rotterdam regio in volle gang. Door de bedrijven worden nieuwe initiatieven steeds enthousiast ontvangen en studenten zijn blij met deze nieuwe kansen om te leren. Ik begrijp dit heel goed. Toen ik, als net 18-jarige, leerling-verpleegkundige werd in het ziekenhuis wist ik ook dat ik mijn plek gevonden had en dat het leren weer goed ging omdat ik meteen aan het werk was. De transitie waar ik aan het begin van deze rede naar refereerde was voorbij, ik geloofde weer in mijn eigen mogelijkheden. Maar u zult begrijpen dat er weer een nieuwe transitie voor de deur stond. De 1^e confrontatie met heel zieke mensen en mijn nieuwe verantwoordelijkheden zette opnieuw mijn wereld op zijn kop.

Of het leren in leerwerkplaatsen effectief is hangt van deze drie actoren af die in onderstaande figuur zijn samengebracht.

Bij studenten is de leerhouding heel bepalend: wachten zij af of nemen zij initiatief en stellen zij vragen? Wanneer in een bedrijf een cultuur heerst waar werknemers elkaar ondersteunen bij het uitvoeren van taken en waar kennisuitwisseling normaal is dan heeft dit ook een positieve invloed op het leren van studenten in leerwerkplaatsen. Traditioneel wordt in de school geleerd hoe het werk moet worden gedaan. Maar in leerwerkplaatsen komen hoe het werk gedaan moet worden en waarom op die manier tegelijkertijd aan bod. Hiervoor is transparantie van de leerdoelen voor beide opleiders van belang.

Wat is het belang van leerwerkplaatsen?

De ambitie van Albeda is om studenten op te leiden tot vakmensen die betrokken en ondernemend hun weg kunnen vinden in de samenleving en kansen benutten om zich verder te ontwikkelen. Zij sluit hiermee aan bij de opdracht aan het mbo, de drievoudige kwalificatie: (1) studenten goed voorbereiden op een beroep, (2) voor doorstroom binnen het mbo of naar het hbo en (3) hen voldoende bagage meegeven om succesvol deel te nemen aan de samenleving. Onze afgestudeerden moeten kunnen functioneren in een samenleving waar de veranderingen zich in hoog tempo opvolgen. Zij moeten vooral leren hoe zij kunnen blijven leren om met een mogelijk onzekere toekomst om te gaan. Dat begint bij het bewustzijn van studenten dat de opleiding die zij volgen een onderdeel is van hun loopbaan.

Zoals ik al eerder zei: Het beroepsonderwijs heeft als doel studenten op te leiden tot vakmensen. Petit & Rozer definiëren vakbekwaamheid als 'Een combinatie van hand- en hoofdwerk, waarvoor scholing en ervaring nodig zijn om het werkveld te overzien en taken daarbinnen zelfstandig, met goed resultaat en op gemotiveerde wijze uit te voeren'. Deze definitie laat zien dat vakbekwaamheid in de persoon zelf verankerd zit, wat door prof. Meurs als gelaagd wordt omschreven. Deze gelaagdheid bestaat als eerste uit technische deskundigheid, je bent in staat om opgedane kennis op kundige wijze toe te passen. Met andere woorden: om iets goed te doen. De tweede laag is de verbinding van deze deskundigheid met de eigen drijfveren en idealen. En tenslotte is er sprake van vakbekwaamheid wanneer je ook nadenkt over de vraag: Doe ik het goede in deze situatie of bij dit probleem? Het antwoord op die laatste vraag hangt af van wat je waardevol vindt en welke normen je hierbij hanteert. Studenten moeten uit kunnen zoeken wat dan wel nodig is, wanneer het antwoord op de vraag 'Doe ik het goede in deze situatie?', 'nee' is. Juist vakmensen zijn in staat om een andere of een nieuwe aanpak te ontwikkelen en een overtuigend en samenhangend beeld te presenteren van de aard en het nut van deze andere aanpak. Dit is wat studenten in leerwerkplaatsen kunnen leren.

Wat is de opdracht van het practoraat Leerwerkplaatsen?

De opdracht van het practoraat bestaat uit een breed palet aan activiteiten. Van practoraten in het mbo wordt verwacht dat zij een actieve bijdrage leveren aan de innovatiekracht van de sector. Het mbo moet zichzelf blijven vernieuwen omdat ook de beroepsomgeving zich vernieuwt. Wetenschappelijk onderzoek speelt hierin een belangrijke rol. Want d.m.v. onderzoek kan het mbo verstandige, onderbouwde keuzes maken voor onderwijsinnovaties. En wanneer dit onderzoek van binnenuit de school plaatsvindt door het practoraat kunnen er vragen worden opgepakt die daadwerkelijk leven in de onderwijspraktijk. Want praktijkgericht onderzoek begint bij de professionals zelf.

Het practoraat Leerwerkplaatsen werkt aan de volgende doelstellingen:

- Optimalisering van de leerwerkplaatsen zodat studenten goed worden voorbereid op de toekomst
- Professionalisering van docenten en praktijkbegeleiders en beantwoording van onderwijskundige vragen in de leerwerkplaatsen.
- Samenwerken met bedrijven binnen de regio Rotterdam voor een gedeelde visie op het toekomstgericht opleiden in leerwerkplaatsen.
- Kennis ontwikkelen over de leer-en begeleidingsprocessen in de leerwerkplaatsen.

In ons geval wordt niet alleen gestreefd naar theoretisch begrip van effectieve leerwerkplaatsen maar ook naar praktisch inzicht hoe een leerwerkplaats een passende leeromgeving kan zijn voor de diversiteit aan studenten binnen het middelbaar onderwijs.

Wat zijn de onderzoeksthema's van het practoraat?

De onderzoeksthema's zijn voortgekomen uit vele gesprekken met collega's die nauw betrokken zijn bij de leerwerkplaatsen en vallen onder de hoofdvraag:

Hoe kan de pedagogisch-didactische begeleiding van studenten door opleiders in leerwerkplaatsen leiden tot effectief leren en welke condities in deze leeromgeving dragen bij aan effectief leren?

De drie thema's zijn:

1. Samen leren in leerwerkplaatsen,
 - hier staat de student en diens leerproces centraal.
2. Samen coachen bij leren in leerwerkplaatsen,
 - hier staat het begeleiden van docenten en praktijkbegeleiders centraal.
3. Samen ontwerpen van leerwerkplaatsen,
 - hierin staat het ontwerp van leerwerkplaatsen centraal.

Thema 1. Samen leren in leerwerkplaatsen

Het begrip 'leren' wordt door het practoraat breed opgevat. Bij leren gaat het enerzijds om het proces van het leren zelf en anderzijds om wat het leren oplevert: de uitkomsten. Leeruitkomsten zijn beschrijvingen van wat studenten weten, begrijpen en kunnen na afronding van een leerproces. Leeruitkomsten zijn vaak goed zichtbaar door het veranderd gedrag. Leerprocessen zijn veel ingewikkelder om zichtbaar te maken en daarmee ook moeilijker te onderzoeken. Toch is hier al veel over bekend en zijn er diverse theorieën over leerprocessen ontwikkeld. Wij willen aansluiten bij Illeris die stelt dat om te kunnen leren drie dimensies een rol spelen: de sociale dimensie, de cognitieve dimensie en de emotionele dimensie.

Met de sociale dimensie van leren wordt bedoeld dat het plaatsvindt in de interactie tussen studenten, collega's en opleiders zoals informatie oppikken, actief luisteren, onder begeleiding iets uitproberen etc.

De cognitieve dimensie heeft betrekking op het verwerven van beroepskennis.

Studenten hebben beroepskennis nodig om in de leerwerkplaats te kunnen handelen en om het handelen te kunnen onderbouwen. Zoals Arwan, de student kok in de inleiding, moet zijn beroepskennis activeren over het beheer van de voorraad, over het belang van verse producten en welke chemische processen zich bij bederf afspelen. Hij moet zijn algemene kennis over houdbaarheid verbinden met specifieke kennis (in dit geval over vis). De visie dat je eerst op school bepaalde kennis tot je moet nemen en deze vervolgens in de praktijk moet gaan toepassen, sluit niet aan op de werkelijkheid die een eigen dynamiek en complexiteit heeft. Studenten moeten in een leerwerkplaats de gehele situatie kunnen overzien, en alle kennisaspecten die zij in de situatie nodig hebben met elkaar kunnen verbinden. En hier kritisch over nadenken. Reflectie is het belangrijkste mechanisme om de kwaliteit van het handelen blijvend te verbeteren. Hiermee ontwikkel je nieuwe kennis en nieuwe vaardigheden die weer geoefend moeten worden.

De emotionele dimensie van het leren heeft betrekking op de vraag of een student gemotiveerd is om te leren of juist weerstand heeft tegen leren. Onderzoek van Decy & Ryan laat zien dat juist de combinatie van eigen-effectiviteit, het gevoel van autonomie en in verbinding te zijn met docenten, familie, klasgenoten de basis is voor de intrinsieke motivatie van studenten om te leren.

Er is nog weinig bekend over hoe studenten hun leerprocessen effectief kunnen inrichten in de leerwerkplaatsen. Dus mogelijke onderzoeksvragen bij dit thema zijn:

- Hoe leren studenten in leerwerkplaatsen?
- Welke behoefte aan coaching hebben zij bij het leren in leerwerkplaatsen?
- Welke factoren hebben invloed op de motivatie van studenten om te participeren in leerwerkplaatsen en deze motivatie vast te houden?

Thema 2. Samen coachen in leerwerkplaatsen

Wie van u heeft zich wel eens afgevraagd: Wordt er eigenlijk van docenten in leerwerkplaatsen een andere manier van begeleiden verwacht dan in het klaslokaal? Ik wel in ieder geval! Ik ben al heel lang docent, in 2020 zelfs al 40 jaar en ik weet heel goed hoe ik onderwijs moet geven. Ik oriënteer mij ook heel goed op wat zich afspeelt in de praktijk en neem dat mee in mijn lessen. Maar kan ik dat ook in een compleet andere context? Wanneer ik samen met een praktijkbegeleider het onderwijs moet realiseren? En dus daadwerkelijk die co-creatie moet vormgeven?

Het beroepsprofiel van de docent omvat in ieder geval alle aspecten om ook op een leerwerkplaats te kunnen functioneren. Ik zal er twee uitlichten.

Bij het ontwikkelen van onderwijs moeten docenten ervoor zorgen dat leerdoelen, leer- en doceeractiviteiten, feedback en toetsing met elkaar in lijn zijn, dit is het zgn. *constructive alignment*. Dit geldt zowel voor het onderwijs in de school als in de leerwerkplaats.

Docenten kijken daarom eerst naar de kerntaken van het beroep waarvoor wordt opgeleid, en wat studenten moeten kunnen bij afronding van de opleiding. Wanneer een passende manier is vastgesteld om de leeruitkomsten te toetsen kunnen docenten leeractiviteiten ontwikkelen voor studenten die aansluiten bij de verschillende leerstijlen en leermogelijkheden van studenten. Want ook Albeda heeft de ambitie voor flexibel en gepersonaliseerd onderwijs. De kunst van de begeleiding door docenten is dus om te kunnen aansluiten bij dat wat studenten nodig hebben. Onderzoekers hebben op basis van een literatuurstudie begeleidingsvormen gedefinieerd die variëren van voordoen, structureren door de docent, naar een student die een taak uitvoert met veel begeleiding naar studenten die zelf oplossingen bedenken en deze ook zelf uitvoeren met toenemende verantwoordelijkheid. Hoe deze strategieën in de leerwerkplaatsen kunnen worden toegepast is nog onbekend.

Het voorgaande richtte zich vooral op de didactiek in de leerwerkplaatsen. Maar daarnaast zijn veiligheid en beschikbaarheid van een begeleider op de werkplek belangrijk. Deze aspecten staan ook in de pedagogische visie van Albeda waar ik graag bij wil aansluiten. Want ook in leerwerkplaatsen gaat het erom de studenten werkelijk te willen zien, alert te zijn op wat zij willen zeggen en empathisch naar hen te luisteren. Opleiders hebben kwaliteiten nodig als betrokkenheid, nieuwsgierigheid, humor en creativiteit om beslissingen te kunnen nemen over de vraag, die zich continu voordoet, wat voor een bepaalde student in een bepaalde situatie wenselijk is.

Het is niet bekend hoe docenten en de praktijkbegeleiders uit het werkveld zich in voldoende mate toegerust voelen om in leerwerkplaatsen aan de slag te gaan. Dus mogelijke onderzoeksvragen bij dit thema zijn:

- Hoe kunnen opleiders (docenten en praktijkbegeleiders) in leerwerkplaatsen samenwerkend leren in gang zetten en het leerproces blijvend ondersteunen?
- Wat is het effect van de onderwijskundige interventies, met de beroepspraktijk als uitgangspunt van het leren, op het handelen van studenten en de omstandigheden op de leerwerkplaatsen?

Het inrichten van leerwerkplaatsen is een complexe onderwijsvernieuwing waarvan alleen een eerste beeld bestaat van de kenmerken die het leren in de leerwerkplaatsen effectief maakt. Nieuwenhuis et al. formuleerden op basis van een systematische review aanbevelingen voor het ontwerpen van werkplekklaren zoals in leerwerkplaatsen. De aanbevelingen zijn geordend in de voorbereiding, de uitvoering en de evaluatie van het leerproces.

Bij de voorbereiding gaat het om de ontwikkeling van zelfsturingsvaardigheden. De volgende aanbevelingen hierbij zijn:

- Realiseer co-makership:
 - doelverheldering, afstemming en taakverdeling
 - erken elkaars doelen (productie versus leren)
 - zorg voor veelvuldig contact en personele uitwisseling
- Verken de theoretische basis van de opleiding, de praktijk en hoe deze door de student kunnen worden gebruikt als uitgangspunt voor reflectie en verwerking.
- Ontwikkel een voorbereidingsprogramma voor het versterken van motivatie, geloof in eigen kunnen en het handelen van studenten.
- Gebruik simulatie om te experimenteren bij het begin van de opleiding, wanneer de echte praktijk geen leermogelijkheden biedt en wanneer specifieke vaardigheden moeten worden aangeleerd.
- Zorg dat studenten verschillende relevante leerervaringen op doen, de praktijkbegeleider uit het werkveld speelt een belangrijke rol.
- Zoek een balans in sociale veiligheid: ruimte om fouten te maken, (on)zekerheid, autonomie, taakvariatie en reflectie bij de student.

In de uitvoeringsfase gaat het om de authenticiteit van de werkomgeving en de leerwerktaken, maar ook om de inrichting van de begeleiding van het praktijkleren. De volgende aanbevelingen hierbij zijn:

- Laat studenten verschillende praktijksituaties ervaren, ondersteun studenten bij het herkennen van de praktijkkennis die gebruikt wordt bij verschillende bedrijven;
- Stimuleer kritische reflectie op het eigen handelen door studenten, maak hierbij gebruik van critical friends;
- Laat studenten actief en volwaardig deelnemen aan de leerwerkplaats;
- Ondersteun de praktijkbegeleiders bij hun rol als mede-opleider.

Bij de evaluatie gaat het om de beoordeling van de behaalde leeruitkomsten door de student. Hierbij wordt aanbevolen:

- Ontwerp een passende beoordelingssystematiek, met formatieve en summatieve aspecten;
- Investeer in de professionalisering van de beoordelaars.

Het ontwikkelen van leerwerkplaatsen op de grens van school en praktijk is complex en wordt vaak onderschat. Dus mogelijke onderzoeksvragen bij dit thema zijn:

- Welke kenmerken van de leerwerkplaats maken dat deze door de actoren wordt gezien als krachtige leeromgeving?
- Hoe kan het leerklimaat in de leerwerkplaats worden gekenschetst?

Hoe gaan we in het practoraat aan de slag?

We starten met een aantal casestudies en werken zoveel mogelijk aan en in netwerken. Het afgelopen halfjaar zijn samen met mij vier docentonderzoekers aan de slag gegaan voor de opbouw van het practoraat. Dit zijn:

- Wilbert van der Heul, werkzaam bij het Zorgcollege
- Diana Hospers-Feldman, werkzaam bij het college Economie & Ondernemen,
- Jolanda Cörvers-Smits, werkzaam bij het Startcollege
- Hanan Aïlthaj, werkzaam bij Hospitality,

Als docentonderzoekers combineren zij hun onderwijstaken met onderzoekstaken in het practoraat. Er zijn door hen twee onderzoeksvorstellen geschreven, Wilbert en Jolanda voor de praktijkroute Dienstverlening en Diana en Hanan voor de leerwerkplaatsen Wilheminapier. We gaan nu starten met de uitvoering en dit jaar is er een verslag van de bevindingen. Daarnaast starten we het komend jaar met actieonderzoek bij een aantal leerwerkplaatsen van het Zorgcollege. En we nemen deel aan het onderzoek van Hogeschool Utrecht over Wendbaar Vakmanschap.

Uit de ervaringen met onderzoek in het hbo weten we dat de aanwezigheid van onderzoek in de school niet automatisch een positief effect heeft op het onderwijs. In de 1^e plaats omdat het aantal personen wat onderzoek doet nog altijd klein is en omdat onderzoek en onderwijs twee verschillende activiteiten zijn qua karakter, cultuur en tempo. Dit zal in het mbo niet anders zijn.

Een belangrijke leerervaring uit het hbo is dat de combinatie van onderwijs en onderzoek meer oplevert dan wanneer dit afzonderlijke activiteiten zijn. Daarom wil het practoraat het onderzoek vooral als middel inzetten om de onderwijskwaliteit te verbeteren in plaats van een doel op zich.

Andriessen ontwikkelde het tweestromenmodel waarin kennis en praktijk samen komen. In de praktijkstroom staat het oplossen van de problemen in de praktijk en het zoveel mogelijk leren van deze oplossingen centraal. In de kennisstroom gaat het erom bestaande kennis te mobiliseren die we kunnen gebruiken om het praktijkprobleem te diagnosticeren en een oplossing te ontwerpen. Er is veel kennis beschikbaar in de literatuur en ook bij docenten zelf, kennis die we moeten ontsluiten en delen. Bij kennis ontwikkelen gaat het om nieuwe nog niet eerder bestaande kennis. Dit tweestromenmodel is bij uitstek geschikt om als kader te gebruiken voor het onderzoek van het practoraat.

Om deze beweging op gang te brengen is het van belang om met elkaar in gesprek gaan met collega's over een vraagstuk en samen bekijken of en hoe we elkaar kunnen ondersteunen in de realisatie van de opdracht: goed functionerende leerwerkplaatsen.

Verder wil ik graag dat het practoraat als coördinatiepunt gaat fungeren voor al het onderzoek wat plaatsvindt binnen Albeda. Zodat we van elkaar weten wie wat doet of plannen heeft voor onderzoek. En ik wil een commissie in het leven roepen die zich bezighoudt met de kwaliteit van onderzoek. Waarin vertegenwoordigers van studenten en docenten plaatsnemen. Onderzoek is het meest ingrijpende middel om vragen te beantwoorden, het kost geld, tijd en inspanning. Niet alleen voor de onderzoekers maar vooral ook voor de respondenten. Mijn uitgangspunt is: iedereen kan en mag onderzoek doen maar er moet wel worden voldaan aan strikte kwaliteitscriteria.

Ook wil ik graag docenten de gelegenheid geven om gedurende een schooljaar als trainee te participeren in de projecten waarbij zij onderdelen van het onderzoek kunnen uitvoeren. Zij zijn dan ook belangrijke schakels voor hun collega's naar het practoraat en kunnen samen met hen vraagstukken vertalen naar onderzoeksvragen die in het practoraat kunnen worden opgepakt. Docenten die werken aan een masterthese over leren kunnen aansluiten bij het practoraat. Het practoraat kan hierbij fungeren als opdrachtgever en bijdragen aan de verspreiding van de resultaten. Ook studenten, op elk niveau van opleiden, moeten zich op enig moment kunnen verbinden met het practoraat Leerwerkplaatsen en worden geïnspireerd door het stellen en beantwoorden van leervragen.

Albeda is onderdeel van een groot extern netwerk en ziet de stad als campus. Via het practoraat wordt dit netwerk verder uitgebreid naar partners op het gebied van onderzoek binnen het mbo. Zoals het netwerk van practoraten, het landelijke netwerk van lectoren en hoogleraren beroepsonderwijs en met partners die via onderzoeksprojecten verbonden zijn aan de specifieke colleges.

Ten slotte het dankwoord

Mijn dank gaat allereerst uit naar het college van bestuur van Albeda voor het vertrouwen dat zij in mij hebben. In het bijzonder Anky Romeijnders-Van Tiggelen die samen met Gonda Pisters, directeur van de stafdienst Onderwijs & Kwaliteit dit practoraat mogelijk maakt. Gonda, ik stel onze vele gesprekken zeer op prijs, ik hoop dat we daar lang meer door kunnen gaan. En ik wil Rozemarijn de Wolff, adviseur van O&K bedanken voor haar actieve inzet voor het practoraat.

Ik wil ook alle collega's bedanken die ik het afgelopen jaar heb ontmoet, directeuren, onderwijsleiders, docenten, beleidsmedewerkers, controllers, secretaresses. Steeds waren jullie bereid om mij uit te leggen hoe zo'n groot ROC als Albeda nu in elkaar zit, wie wat doet en waar jullie nu voor gaan.

De gemeente Rotterdam wil ik bedanken voor diens bijdrage om de start van het practoraat mede mogelijk te maken.

Ook wil ik mijn andere werkkring, het instituut voor Gezondheidszorg van Hogeschool Rotterdam, in het bijzonder mijn onderwijsmanager Marion van Harn bedanken dat ik de kans krijg om mijn vleugels uit te slaan. En de collega's die met mij het experiment van de flexibele deeltijdopleiding Verpleegkunde bij Hogeschool Rotterdam tot een succes maken, heel erg bedankt voor jullie begrip en samenwerking.

Mijn laatste woorden in dit dankwoord zijn voor mijn dochters, Laura en Julia, ik ben zo trots op jullie doorzettingsvermogen en creativiteit om jullie dromen waar te maken, en voor mijn levensgezel, Henk, de man met wie ik alles deel. Dank je wel voor het geduld en alle liefde voor mij.

Ik dank u voor uw aandacht.